

буде одним з елементів тенденції загального розвитку спорту в Україні, а також шляхом для всебічного розвитку особистості засобами та методами, що раніше не застосовувалися.

Перспективи подальших досліджень за даним напрямком. Планується проведення аналізу науково-методичної літератури з суміжних видів спорту за для створення науково-теоретичної та практичної бази з розвитку акватлону. Планується також аналіз діяльності міжнародної та національних структур, що керують розвитком виду спорту на місцях, й за ефективністю та рівнем захищеності правової бази спорту.

Список використаної літератури:

1. Долбишева Н. Г. Наукові дослідження з неолімпійського спорту за роки незалежності України / Ніна Долбишева // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2015. – Вип. 19, т. 4. – С. 11-20. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3200/1/Долбишева_%20.pdf
2. Долбышева Н. Г. Спортивно-технические и прикладные виды спорта как составная часть неолимпийских видов спорта в Украине / Н. Г. Долбышева, И. А. Колесник, М. В. Гладенко // Слобожан. наук.-спорт. вісн. – 2013. - № 4(37). – С. 20-24.
3. Вікові групи для плавання у ластах. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://ufua.org/files/ukraine_rec_0608.pdf?id=21-18
4. Вікові та вагові категорії борців, тривалість та оцінка. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Греко-римська_боротьба
5. Екіпірування борця. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Греко-римская_борьба
6. Леонов Я. В. Стратегічні перспективи розвитку неолімпійського спорту в Україні / Я. В. Леонов, Г. М. Пуятіна // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – № 5. – С. 29-34. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/snsv_2014_5_8
7. Поняття «акватлон». – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://www.facebook.com/groups/1618157821765677/>
8. Плавання у ластах на Іграх Олімпіад. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://ria.ru/sport/20110601/382923187.html>
9. Спорядження для плавання у ластах. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Швидкісне_плавання

УПРАВЛІНСЬКІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

ОРЛЕНКО О.М., канд. істор. наук

ТКАЧОВ С.І., доктор пед. наук, професор

Харківська державна академія фізичної культури

УКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ПРО ВАЖЛИВІСТЬ СПІВПРАЦІ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ У ВИХОВАННІ ЗДОРОВОЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. *На основі вивчення творчої спадщини українських педагогів другої половини ХІХ – початку ХХ століття сконцентровано ідею важливості співпраці батьків і вчителів у вихованні здорового підростаючого покоління.*

Ключові слова: цінність родинного виховання, здоров'я людини, здорова особистість, жінка-мати, батьки.

Вступ. Вже у свої давні часи існування людство розуміло важливість й цінність гармонійного розвитку особистості. Зокрема, античні філософи (Платон, Аристотель, Сократ та інші) наголошували на тому, що повноцінна підготовка людини до життя досягається поєднанням її морального, розумового та фізичного розвитку [6, с. 27-28]. Серед вказаних складових важливе місце займає останній, який зумовлює працездатність людини в цілому, а значить й успішність її самореалізації. Звідси проблема здорової особистості набуває як особистісного сенсу, так і суспільного. Водночас слід зауважити, що сьогодні утвердилася тенденція щодо погіршення показників здоров'я людей. Особливо це стосується дітей, які активно використовують можливість спілкуватися, розважатися й отримувати необхідну інформацію з віртуального простору в мережі Інтернет.

З одного боку, означена проблема не залишається поза межами наукових інтересів та у різних аспектах вирішується сучасними українськими дослідниками (О.Ю. Ажиппо, О.Є. Гант, М.С. Гончаренко, С.В. Лапаєнко, К.В. Мулик, С.О. Свириденко, І.І. Шапошнікова та інші) [1], а з іншого – потребує постійного оновлення шляхів свого розв'язання. Одним із таких можливих шляхів є звернення до творчої спадщини українських педагогів другої половини ХІХ – початку ХХ століття, які наголошували на важливій співпраці сім'ї та школи у вихованні здорового підростаючого покоління.

Мета та завдання дослідження полягають в узагальненні думок і поглядів українських педагогів другої половини ХІХ – початку ХХ століття стосовно виховання у родині здорових дітей, тобто ідей, що не втратили своєї цінності й сьогодні.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і завдань було опрацьовано найбільш вагомий надбання української педагогічної спадщини вказаного періоду (першоджерельний матеріал – статті, навчальні підручники,

художні твори) шляхом використання методів контент-аналізу, систематизації й узагальнення, індукції та дедукції.

Результати дослідження та їх обговорення. У творчій спадщині українських педагогів другої половини ХІХ – початку ХХ ст. міститься багато думок пов'язаних із визнанням цінності родинного виховання, важливості зусиль батьків, їхньої відповідальності за наслідки родинного виховання, а також співпраці сім'ї та школи у контексті розв'язання проблеми щодо формування здорової особистості.

Так, наприклад, О. Духнович у книзі «Народна педагогія в пользу училищ и учителей сельских» писав, що батьки повинні виховувати дітей на користь суспільства – зрощувати їх освіченими і здоровими. При цьому О. Духнович вказував на необхідність співпраці сім'ї та школи, оскільки вважав основою здоров'я особистості її високу моральність, яку дітям може прищепити народний учитель.

Аналогічні думки висловлював і П. Куліш, який вважав родину початковою ланкою у справі виховання молоді та наголошував, що саме завдяки батькам дитина набуває моральних рис і якостей, у тому числі вчиться шанувати інших людей і саму себе, бути здоровою й незаздрісною. Підкреслюючи виняткову роль школи у формуванні здорової особистості патріота й громадянина, П. Куліш вказував на те, що «школа повинна виховувати... дітей згідно з духом нації», готувати їх до повноцінного громадського життя, яке буде неможливе без усвідомлення цінності здоров'я.

У свою чергу, Г. Врецьона у творі «Новомодніі основи виховання» вбачав успіх виховання здорових дітей у постійній співпраці батьків не тільки зі школою, а й з церквою, завдяки чому можна забезпечити розвиток внутрішніх сил дитини, її гуманний світогляд і належну підготовку до життя.

Вищевказані ідеї підтримував М. Корф. Він наголошував, що у навчанні та вихованні «головна справа» полягає «у особах», тобто у батьках і вчителях, які у своїй діяльності реалізують «ідеали» та прагнуть гармонії духовного, морального, розумового й фізичного.

Погляди М. Корфа поділяв П. Юркевич, який наголошував, що насамперед саме батьки і вчителі є провідниками Добра, Істини, Краси, Гармонії.

На важливій ролі батьків і вчителів у формуванні повноцінної особистості наголошував також М. Драгоманов. На його думку, вони покликані виховувати здорову й «не задурену породу людей» і тому самі повинні уособлювати цей образ, тобто бути прикладом для своїх вихованців [2].

Зі свого боку О. Барвінський у творі «Про спільне діланіє родинного дому і школи у вихованні молодежи» (1910 р.) звертав увагу батьків на необхідність виховання дітей у любові й строгості, щоб вони робили тільки «чесні» вчинки і любили «добрі» справи, а також залишалися вірними своїм обов'язкам як «Божі діти» і громадяни держави.

Великого значення співпраці батьків і школи надавав М. Коцюбинський, який вважав, що народні вчителі не тільки повинні добре навчати і виховувати дітей, а й мати тісний зв'язок із народом, віддавати йому всі сили і знання, чесно

служити батьківщині. У публіцистичному творі «Шкільна справа» він наголошував на необхідності поєднання фізичного і морального здоров'я як для дітей, так і дорослих, вважаючи це «справою першочергової важливості».

Погляди М. Коцюбинського підтримував П. Грабовський, який у статті «Про розвиток шкільної освіти в Охтирському повіті Харківської губернії» висловив думку, що педагогічний персонал має бути не бездушним і не байдужим до шкільної справи, до навчання й виховання дітей, до їхніх батьків і не уподібнюватись «посередності холодній», а за ідеал народного вчителя вважав особистість, яка має такі риси, як «простота, щирість і серйозність».

Інші українські педагоги В. Острогорський, І. Франко, П. Житецький, О. Кобилянська, Н. Кобринська, Л. Українка, С. Русова розвинули ідею Т. Шевченка щодо неперевершеної ролі жінки-матері (народного символу любові та самовідданості) у формуванні особистості здорової дитини, але при цьому не відокремлювали у вирішенні означеного питання сім'ю від школи.

Так, наприклад, Н. Кобринська й О. Кобилянська наголошували, що «жінка має бути помічницею чоловіка», а її «справжнє покликання ... – виховувати і виводити в люди дітей» [4], тому необхідно гармонізувати соціальну (національно-культурну) місію і біологічну функцію жінки, щоб остання могла «стати жінкою і матір'ю» та поєднати «природне» (народжувати здорових дітей) і «культурне», тобто за допомогою школи зробити їх «чесними людьми й громадянами» [3].

Такої самої думки щодо призначення матері у становленні особистості дитини як майбутнього й здорового члена суспільства була і С. Русова, яка вважала, що мати – це «природна вихователька своїх дітей, яка ... і без наукової підготовки, інстинктом вміє читати в дитячій душі й розуміти її» [5].

Слід також відзначити, що спільним у поглядах українських громадських діячів, письменників і педагогів стало те, що всі вони наголошували на важливості спільних зусиль батьків і вчителів у справі виховання здорового підростаючого покоління та закликали сім'ю і школу активно залучати дітей до посильної праці, яку вважали дієвим чинником і засобом розвитку духовних і фізичних якостей особистості.

Так, наприклад, К. Ушинський у статті «Праця в її психічному й виховному значенні» (1860 р.) звернув увагу на те, що завдяки привчання дитини до праці сім'я та школа має вказувати учням на все «дорогоцінне» в їхньому житті та примушувати їх почуватися частиною світового духовного простору людства, а не «шкідливою машиною в суспільному устрої».

Аналогічних позицій дотримувався І. Франко, який відзначав, що розумове і моральне виховання підростаючого покоління має здійснюватися у тісному поєднанні з трудовим, оскільки праця – велика життєдайна сила, джерело високої моралі та щастя людини, тому заняття наукою сполучаються разом «з розвиненням тіла», для якого найкращим засобом є «праця фізична».

Письменники В. Короленко та П. Мирний також наголошували на великому значенні праці у житті людини. Зокрема, П. Мирний виступав за вільну творчу працю, тому що «хто робить її зі своєї волі, залюбки», то «немарно вона піде».